

'מי כאן הלל?'

על חשיבות השאלה בתהליך החינוכי

העולם היהודי מלא בשאלות. החל משאלת "אייכה" ברגע שאחרי חטא אדם הראשון, דרך שאלת "מאמתי קורין את שמע" הפותחת את התורה שבע"פ ועד תרבות השו"ת של הדורות האחרונים לשאלות היה כוחה ותפקיד משמעותי בעיצוב עולם התורה כפי שאנחנו מכירים ולומדים היום. אז מה יש בה בשאלה שהופך אותה לכלי חזק כל כך והאם יש גם שאלות שאסור לשאול? ננסה לעיין יחד בדברים מתוך לימוד של מקורות שונים.

שמות י"ג י"ד

"וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֶזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים"

דברים ו', כ'-כ"ה

"כִּי יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם. וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עַבְדִּים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה. וַיִּתֵּן ה' אוֹתוֹת וּמִפְתִּים גְּדֹלִים וָרַעִים בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ. וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֶתָּנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם. וַיֹּצִינוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֲקִים הָאֵלֶּה לִּירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחִיתָנוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה. וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּנוּ."

- מדוע חשוב כל כך שהבן ישאל כדי שנספר לו על יציאת מצרים?
- האם לדעתך יש הבדל אם הוא ישמע את הסיפור גם ללא ששאל?

מסכת שבת ל' ע"ב

"מעשה בשני בני אדם שהמרו זה את זה, אמרו: כל מי שילך ויקניט את הלל - יטול ארבע מאות זוז. אמר אחד מהם: אני אקניטנו. אותו היום ערב שבת היה, והלל חפף את ראשו. הלך ועבר על פתח ביתו, אמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף [=הלל] ויצא לקראתו. אמר לו: בני, מה אתה מבקש? אמר לו: שאלה יש לי לשאול. אמר לו: שאל בני, שאל!.."

- מדוע אותו אדם חשב ששאלות רבות ומגוחכות יצליחו להקניט את הלל?

"...מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות? - אמר לו: בני, שאלה גדולה שאלת - מפני שאין להם חיות פקחות. הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף [הלל] ויצא לקראתו. אמר לו: בני, מה אתה מבקש? אמר לו: שאלה יש לי לשאול. אמר לו: שאל בני, שאל! מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות? אמר לו: בני, שאלה גדולה שאלת - מפני שדרין בין החולות. הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר: מי כאן הלל? מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו. אמר לו: בני, מה אתה מבקש? - אמר לו: שאלה יש לי לשאול. - אמר לו: שאל בני, שאל! מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות? - אמר לו: בני, שאלה גדולה שאלת - מפני שדרין בין בצעי המים..."

• מה הערכים שמתגלים כאשר הלל מעניק תשובה עמוקה לשאלה "מקניטה"?

"...אמר לו: שאלות הרבה יש לי לשאול, ומתירא אני שמא תכעוס. נתעטף [הלל] וישב לפניו, - אמר לו: כל שאלות שיש לך לשאול - שאל..."

• מה המסר אותו מבקש הלל להעביר לאותו אדם?

משלי כ"ו, ד'

"אל תען כסיל כאיוולתו פן תשווה לו גם אתה"

מדוע הלל בחר לענות לאותו אדם למרות ששאלותיו נבעו מכוונה להקניט ולא ללמוד?

אבות דר' נתן נוסח א', ו'

"מה היתה תחלתו של ר' עקיבא? אמרו: בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום. פעם אחת היה עומד על פי הבאר בלד, אמר: מי חקק אבן זו? אמרו לו: עקיבא, אי אתה קורא "אבנים שחקו מים" (איוב יד, יט) - המים, שנופלים עליה תדיר בכל יום. אמר ר' עקיבא: וכי לבי קשה מהאבן? אלא ואלמד פרשה אחת מן התורה. הלך לו אל בית הספר והתחיל קורא בלוח הוא ובנו. אחז ר' עקיבא בראש הלוח ובנו בראש הלוח. כתב לו אלף בית - ולמד. אלף תיו - ולמד. תורת כהנים - ולמד. היה לומד והולך עד שלמד כל התורה כלה. הלך וישב לפני ר' אליעזר ור' יהושע. אמר להם: רבותי, פתחו לי טעם משנה. כון שאמרו לו הלכה אחת, הלך וישב לו והיה נושא ונותן בינו לבין עצמו, ואמר: אלף זה למה נכתב? בית זה למה נכתב? דבר זה למה נאמר? חזר ושאלם והעמידם בדברים."

• מה היה הכלי בו השתמש רבי עקיבא בתחילת הפיכתו לתלמיד?

• מה הייתה דרך לימודו כשישב אל מול ר' אליעזר ור' יהושע?

• מה ניתן ללמוד מדרך לימודו של ר' עקיבא להתפתחות שלנו כלומדים ומלמדים?

הרב יוסף משאש, אוצר המכתבים ב', אלף רפ"ו

"וכל הדבר הקשה, שאל אביך ואחיק ויגידו לך, גם אל תהי בוש מלשאול את פי אחרים, כי לא הביישן למד, גם אני ממרחק לא אחשוך פי מהשיב על כל אשר תשאל, רק שאל בני שאל, וה' ישלח עזרך מקדש"

מהי ההדרכה אותה מבקש לתת הרב משאש לבנו?

ברק פלדמן

חפש סימני שאלה
בכל מקום אליו אתה הולך
גם כשהכל נראה מובן
גם כששום דבר לא מסתבר

הקשב לתחושות שבבטן
גם לאלו שאין להן הסבר
ואל תקבל כמובן מאלי
שום דבר שמישהו אומר

חפש בכוון המבט
למד מתנועת הפנים
נסה להקשיב לשתיקות
למה שאנשים לא אומרים

וככל שתמצא יותר תשובות
כך יהיה לך יותר מה לשאל
אל תפחד מהשאלות הקשות
הן יעזרו לך יותר מהכל

חפש סימני שאלה
אפלו כשהכל נראה ברור
דלג מעל כל חומה
פתח כל שער סגור

והעולם שלך יהיה מגן ומפתיע
משתנה, אינסופי ומפלא
אל תסתפק בנקודות שבדרך
חפש סימני שאלה

סוגיית השאלות נוגעת בכולנו: הורים, ילדים, מורים וכו'.
שתפ/י בחוויה אחת בה שאלה שלך או של אחרים הייתה לך משמעותית